

Kapitalistinen urbanisaatio ja sen vastarinta

**David Harvey: Rebel Cities. From the Right to the City to the Urban Revolution. Verso, London 2012. 187 s.
ISBN 978-1-84467-882-2**

Vuosi 2008 jää historiaan ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin planeetastamme tuli urbaani: ensimmäistä kertaa ihmiskunnan historiassa enemmistö maailman väestöstä asui kaupungeissa. Toiseksi yhdysvaltalaiset asuntoluotto-ongelmat laajenivat nopeasti globaaliksi finanssikapitalismin kriisiksi. Kun tähän taustaan yhdistetään viimeaikainen yhteiskunnallinen liikehdintä, kuten Lontoon vuoden 2011 mellakoiden tai Occupy Wall Streetin kaltaiset ilmiöt, on kasassa ainekset tunnetun marxistin, maantieteilijän ja yhteiskuntateoreetikon David Harveyn (s. 1935) uuteen kirjaan *Rebel Cities*.

Teoksen ensimmäisen osa analysoi erilaisten urbanisaatioprosessien, kuten investointien, rakentamisen tai kaupunkielämän merkitystä kapitalismissa. Toinen osa määrittelee lähtökohtia ”antikapitalistiseen” urbaaniin politiikkaan. Kirja koostuu Harveyn aikaisemmin julkaistuista, kirjaa varten laajennetuista teksteistä. Tekstien yhteensovittaminen ei käy vaivattomasti, ja epäsuhta kirjan ensimmäisen ja toisen osan välillä on suuri. Vaikka johdanto antaa olettaa suoraviivaista poliittista pamflettia, sisältää erityisesti kirjan ensimmäinen osa kiinnostavia teoreettisia avauksia.

Teos alkaa historiallisella katsauksella muutamaan urbaanin suurhankkeeseen. Urbanisaatioprosessit ovat kapitalismin keskeinen keino uudistua mutta myös tukahduttaa järjestelmään kohdistuva vastarinta. Esimerkiksi vuonna 1848 euroopanlaajuisen talouskriisi vaikutti syvästi Pariisiin: kaupungin työttömyys räjähti, eikä työllistäviä investointeja ollut näköpiirissä. Kriisistä seurasi työväestön ja porvariston välisen selvittely, joka johti lopulta Louis Bonaparten monarkistiseen vallankaappaukseen. Taantuma, investointiongelmia ja tyytymättömyys säilyivät. Ratkaisuksi nousivat uudistetun finanssijärjestelmän tukemat investoinnit mittaviin infrastruktuurihankkeisiin kotimaassa (rautatiet, satamat) ja ulkomailla (Suezin kanava). Tärkeintä oli kuitenkin Pariisiin uudelleen rakentaminen. Pariisista bulvardeineen tehtiin modernin porvarillisen elämänmuodon, kulutuksen ja viihteen kehto. Vuonna 1868 spekulatiivinen finanssijärjestelmä kuitenkin romahti ja Napoleon III ryntäsi hädissään tappiolliseen sotaan Saksaa vastaan. Sekasortoon ajautuneen maan syövereistä nousi esiin Pariisin kommuuni, joka Harveyn mukaan ilmensi kollektiivista pyr-

kimystä ottaa kaupungin tulevaisuus työväen käsiin.

Pariisin kaltainen urbanisaatiokehitys tapahtui myös toisen maailmansodan jälkeisessä Yhdysvalloissa. Taantumien ja sisäpoliittisen radikalismien uhka ratkaistiin lainavetoisilla metropoli- ja infrastruktuurihankkeilla. Metropolikehitys synnytti uudet keskiluokkaiset elämäntavat, mutta samaan aikaan se syrjäytti merkittävän osan väestöstä kaupunkien tulevaisuuden määrittelyssä. Feministinen liike, Mustat panterit ja Vietnamin sodan vastainen liike olivat Harveyn mukaan vastareaktiota kapitalistiselle urbanisaatiolle ja ilmaus halusta määrittellä toisenlainen kaupunkikehitys. 1970-luvulla puhkesi jälleen finanssikriisi, jonka syyt ovat osittain paikannettavissa urbanisointia tukeneisiin spekulatiivisiin luottojärjestelmiin.

Teoksen toinen luku käsittelee tarkemmin finanssijärjestelmien ja urbanisaatioprosessien yhteyttä. Urbanit hankkeet vaativat mitattavia, usein valtion ja finanssipääoman yhdessä tukemia investointeja, jotka ovat sijoituksina pitkäkestoisia. Tämä tekee niistä Harveyn mukaan perustaltaan spekulatiivisia. Urbaani kehitys noudattikin toiseen maailmansotaan saak-

ka syklistä luonnetta: nousukauden keinottelubuumia seurasi raju pudotus ja lama. Sittemmin keynesiläinen elvytyspolitiikka eliminoi pahimmat pudotukset, mutta Harveyn mukaan 1970-luvun puolivälin jälkeinen uusliberaali politiikka on palauttanut sääntelemättömien syklien ajan.

Vuosi 2008 osoitti, että paikallinen asuntoluottokeinottelu voi johtaa globaalin kriisiin. Kiinnostavaksi ilmiöksi nouseekin Kiinan kiinteistömarkkinat. Maan investointiaste rakentamiseen on historiallisen korkea: 70 prosenttia *BKT*:sta. Vuonna 2011 pelkästään paikallistasolla kierrätettiin lainamääriä, joiden arvo oli lähes kolmannes maan *BKT*:sta. Arviolta 80 prosenttia tästä velasta on epävirallisten paikallishallinnon hyväksymien investointiyritysten liikkeelle laskemaa. Harvey väittääkin, että Kiinan urbaanisaation spekulatiivisuus on ennen näkemätöntä historiassa. Kuinka kestävä perusta on nykyisellä maailmantaloudella, jonka keskeinen veturi on urbaanien investointien Kiina?

Teoksen kolmas luku ottaa tarkasteltavakseen niin kutsutut yhteisresurssit (*commons*). Kiinnostus yhteisresursseja kohtaan on kasvanut poliittisen talouden tutkimuksessa erityisesti yhdysvaltalaisen Elinor Ostromin voitettua talouden Nobelin vuonna 2009. Harveyn mukaan yhteisresurssikeskustelua vaivaa ”naiivi toivo” horisontaalisen politiikan ja yhteisöjen autonomisesti organisoimien resurssien mahdollisuuksista. Ostromin tutkimusten esimerkit onnistuneista tavoista hallita yhteisomisteisia kastelujärjestelmiä tai viljelyksiä ovat kaikki pienen mittakaavan ratkaisuja. Yhteisresurssikeskustelu ei Harveyn mukaan vastaa siihen,

miten resurssit organisoidaan, kun mittakaava muuttuu esimerkiksi metropoliksi, tai miten horisontaaliseen organisaatioon perustuva politiikka kykenee kohtaamaan ilmastonmuutoksen kaltaisia akuutteja haasteita.

Harvey pyrkii osoittamaan, että yhteinen (*common*) ei tarkoita menneisyyden yhteismaita, vaan se on esimerkiksi kaupunkitilassa tapahtuva jatkuva kollektiivisen tuotannon prosessi. Näkemyksensä tueksi Harvey asettaa vastakkain Locken ja Marxin. Lockelle oikeus yksityisomistukseen syntyy, kun yksilö sekoittaa työvoimansa maan kanssa. Markkinat yhteiskunnallistavat tämän oikeuden, kun jokainen yksilö saa itselleen työtään vastaavan arvon vaihtaessaan työnsä tuloksia. Tunnetusti Marx hyväksyy ironisesti lockelaisen käsityksen vapaista ja tasa-arvoisista markkinoista mutta osoittaa myös, kuinka tuotannossa vallitsee epätasa-arvo: työvoima tuottaa lisäarvoa tuotantovälineiden omistajalle, kapitalistille. Kapitalistisen tehdastuotannon myötä työvoima kuitenkin organisoidaan kollektiivisesti, jolloin Marxin mukaan Locken yksilöistä koostuva työvoima muuttuu kollektiiviseksi työvoimaksi. Tällöin lockelainen yksityisomistus menettää perustansa ja työvoima sekä työn tulokset muuttuvat yhteisiksi. Marxille, ja myös Harveylle, ongelma on siinä, että pääoma riistää tämän yhteisen yksityistämisen ja tavaramuotoistamisen prosesseissa. Teos avaakin laajan kysymyksen siitä, kuinka tätä kollektiivista yhteistä tuotetaan ja riistetään nykyisissä metropoleissa.

Teoksen neljäs luku analysoi kuinka kaupunkitilan aineetonta kulttuurituotantoa pyritään anastamaan vuokramekanismin avulla.

Vuokratuloja on mahdollista kerätä hallitsemalla jotain erityistä kaupunkitilan resurssia. Klassinen esimerkki lienee gentrifikaatioprosessi. Entisen työväen kaupunginosan edullinen asuminen vetää puoleensa kultuuriväkeä, jonka kanssakäyminen rikastuttaa kaupunkiympäristön. Pian alue alkaa vetää puoleensa myös sijoittajia, jotka hyödyntävät vetovoimaista kaupunkikulttuuria keräämällä kasvavia vuokratuloja. Samaan tapaan ”luovat kaupungit” hyödyntävät alakulttuureja ja historiallisia kultuurikohteita markkinoidessaan kansainväliselle turismille mielikuvaa ainutlaatuisuudestaan.

Kirjan suppeammasta toisesta osasta nousee esiin kaksi keskeistä ulottuvuutta. Ensinnäkin Harvey seuraa Henri Lefebren määritelmää, jonka mukaan kaupunkitilasta sekä sen tuotannosta ja elämästä on tullut perinteisiä tehdaskamppailuja tärkeämpi politiikan arena. Toisaalta Harvey peräänkuuluttaa urbaania luokkaperustaista politiikkaa. Lefebren vuonna 1967 määrittelemä vaatimus ”oikeudesta kaupunkiin” ei tällöin tarkoita yksilöllistä oikeutta käyttää kaupunkitilaa, vaan kollektiivista oikeutta ottaa demokraattiseen hallintaan tulevaisuuden urbanisaatioprosessit. Tämä voi Harveyn mukaan onnistua vain yhdistämällä hyvin erilaisissa asemissa kamppailevat kaupunkien prekaarit työläiset. Kirjan toinen osa ei tarjoa paljon uutta esimerkiksi liike- ja kaupunkitutkimusta seuraavalle lukijalle. Lisäksi kirjan kahta viimeistä lyhyttä lukuja, joissa analysoidaan hätäisesti Lontoon vuoden 2011 mellakoita ja Occupy Wall Streetia, voi pitää jopa tarpeettomina kirjan muuhun antiin nähden.

Teoksen vahvuus on sen ensimmä-

mäisen osan avaamissa teoreettisissa näkökulmissa, kuten finanssijärjestelmien, urbanisaation ja kapitalismin kriisien yhteyden analyysisä. Toisaalta Harvey on ehkä parhimmillaan kyseenalaistaessaan itsestäänselvyyksiksi muotoutuneita kantoja esimerkiksi yhteisresurssi-

keskustelun osalta. Teos jättää vielä paljon tehtävää kaupungeissa taapahtuvan tuotannon analyysille, eikä esimerkiksi historiallisten urbanisaatioprosessien kuvaus anna riittäviä työkaluja nykymuotoisen globaalin metropolikehityksen ja siihen liittyvän urbaanin vastarin-

nan analysoimiselle. Siitäkin huolimatta teos on pakollista luettavaa jokaiselle kriittisestä kaupunkitutkimuksesta kiinnostuneelle ja vaihtoehtoista urbaania yhteiskuntapolitiikkaa etsivälle.

Tero Toivanen